

Název vzdělávacího materiálu: Severní Evropa – Island, Norsko, Švédsko, Finsko, Dánsko

Autor: Mgr. Martin Kovačka

Předmět: Zeměpis

Ročník: 9.

Tematický celek: Geografie světadílů – Evropa.

Stručný popis aktivity: Zápis a studijní materiál pro přírodní podmínky, historii a socio-ekonomii Islandu, Norska, Švédska, Finska a Dánska.

Časová náročnost: 135 min

Metodické poznámky:

Materiál lze rozložit na více částí a použít ve více vyučovacích hodinách.

Materiál slouží k osvojení a zapamatování učiva.

Materiál lze využít jako zápis po výkladu nebo materiál rozdat žákům před výkladem, během výkladu si žáci v textu podtrhávají a dopisují vlastní poznámky.

Ověření: 11. 6. 2012 (9. A)

Island (hl.m. Reykjavík)

Rozloha: 103 000 km²

Obyvatelstvo: 263 000

- republika

Přírodní podmínky:

- ostrov ležící těsně pod severním polárním kruhem → v době letního slunovratu téměř nezapadá slunce, u zimního slunovratu je to naopak
- sever – polární podnebí, jih – mírné díky teplému Golfskému proudu
- Islandu se říká „země ohně a ledu“ – mezi ledovcovými pláněmi jsou činné sopky a horké gejzíry

Historie:

- v 9. a 10. století přichází první obyvatelé Keltové a Vikingové
- 930 vzniká sněm obyvatel Alting – je považován za nejstarší parlament na světě
- okolo roku 1000 bylo přijato křesťanství
- během historie byl Island ovládnut nejprve Norskem a potom Dánskem
- úplnou nezávislost získal Island až v roce 1944
- DNES: Islandu se velmi dotkla hospodářská krize (stát v podstatě zkrachoval), ale díky odhodlání a disciplíně obyvatel se s problémem rychle vyrovnává, Island nemá vlastní armádu, bezpečnost zajišťuje na základě dohody vojenská základna americké armády

Zemědělství:

- zemědělství je kvůli přírodním podmínkám velmi náročné, v nížinách ovce, skot a islandští poníci
- rostlinná výroba pouze ve sklenících, které jsou vytápěny skoro zadarmo díky teplým pramenům a geotermální energii ze sopek (ovoce – druhý největší producent banánů v Evropě, zelenina)
- velmi důležitý je rybolov (75% vývozu)

Těžba:

- nemá téměř žádné nerostné bohatství

Průmysl:

- využívá se vodní a geotermální energie – výroba elektřiny a vytápění
 - orientován na zpracování ryb
- +
- chodníky v hlavním městě jsou vyhřívány
 - výbuchy islandských sopek znepríjemňují leteckou dopravu po celém světě
 - není členem EU
 - Island drží smutné prvenství v počtu sebevražd na 1000 obyvatel, odborníci se domnívají, že je to kvůli nedostatku světla v zimních měsících
 - Islandané jsou jeden z nejzdravějších národů světa a dožívají se velmi vysokého věku

Norsko (hl.m.Oslo)

Rozloha: 386 960 km²

Obyvatelstvo: 4 312 000

- království

Přírodní podmínky:

- část Norska se nachází za severním polárním kruhem – nachází se zde i nejsevernější místo Evropy
- k Norsku patří mnoho ostrovů při pobřeží
- pobřeží je velmi členité – úzké dlouhé zálivy vytvořené ledovcem = fjordy jsou podél celého pobřeží
- pobřeží díky teplému Golskému proudu nezamrzá
- jih – nížina, kde žije většina obyvatel, většinu území pokrývají Skandinávské hory, které jsou zalesněné, je zde mnoho prudkých horských řek, v zimě mnoho sněhu
- sever podnebí polární (subpolární), jih podnebí mírné

Historie:

- prvními obyvateli Norska byli Vikingové
- historie Norska je úzce spojena s Dánskem, později se Švédskem
- 1905 získalo Norsko úplnou nezávislost
- 1940 bylo Norsko ,i přes odpor a pomoc Britů, obsazeno Německem
- DNES: Norsko je členem NATO, OSN, ale není členem EU – obyvatelé to v referendu již několikrát odmítli

Zemědělství:

- velmi významný je rybolov a těžba dřeva
- převládá živočišná výroba, převážně na jihu

Těžba:

- ropa objevená v 60. letech 20. stol. v Severním moři je obrovským zdrojem příjmů, Norové jsou velkými odborníky na stavbu ropných plošin

Průmysl:

- většina elektřiny se vyrábí ve vodních elektrárnách, zbytek spalováním ropy a zemního plynu
- průmysl se zaměřuje na zpracování dřeva a výrobu papíru
- Norsko vlastní jednu z největších obchodních flotil na světě a je jedním z největších světových výrobců lodí

+

- mnoho Evropanů tráví dovolenou v Norsku rybařením
- v poslední době šokoval svět i Norsko útok šíleného střelce na mladé lidi

Švédsko (hl.m. Stockholm)

Rozloha: 449 960 km²

Obyvatelstvo: 8 716 000

- království

Přírodní podmínky:

- sever – polární pustiny pokryté ledem
- západ na hranicích s Norskem – Skandinávské pohoří s prudkými řekami
- při pobřeží nížiny
- v Baltském moři a Botnickém zálivu je mnoho ostrovů
- ve středu a na jihu země je mnoho ledovcových jezer
- více než polovinu země zabírají jehličnaté lesy, kde žijí vlci, medvědi, losi...

Historie:

- prvními obyvateli na tomto území byli Laponci, zbytky tohoto národa žijí dodnes daleko na severu a uchovávají si tradiční způsob života
- před 2000 lety příchod Vikingů
- 1397 – vznik Kalmárské unie – spojení Norska, Švédska pod Dánskou nadvládou
- v 16. stol. získává Švédsko opět nezávislost a stává se nejmocnější zemí severní Evropy
- během 30leté války se Švédové dostali až do Čech, kde napáchali mnoho škod a uloupili velké množství majetku (např. sbírky Rudolfa II.)
- v obou světových válkách si Švédsko dokázalo zachovat a uchránit neutralitu
- DNES: Švédsko je členem EU, v posledních 50 letech přijalo Švédsko mnoho přistěhovalců z celého světa (např. bývalé Jugoslávie)

Zemědělství:

- rozvinuto hlavně v úrodných oblastech na jihu, pokrývá téměř veškerou spotřebu potravin v zemi
- většinu lesů vlastní stát a velmi důsledně se o ně stará
- rybolov
- chov kožešinové zvěře (polární lišky, norci)

Těžba:

- těžba vysoce kvalitní železné rudy

Průmysl:

- většina elektřiny se vyrábí ve vodních elektrárnách a jaderné elektrárny (jejich provoz je omezován a měl by být zastaven)
- výroba železa a oceli – švédská ocel je jedna z nejkvalitnějších na světě
- zpracování dřeva – výroba nábytku (IKEA), výroba celulózy a papíru
- automobily – Saab, Volvo, Scania
- lodě – Gripen
- kosmetika – Oriflame
- elektronika – Sony Ericsson

+

- švédští politici žijí velmi civilním způsobem života
- ve Švédsku je zavedena prohibice – velmi omezený prodej alkoholu

- Švédové utratí, v přepočtu na obyvatele, nejvíce peněz za dovolenou
- ve Švédsku jsou velmi vysoké daně a odvody do státní pokladny – díky tomu velmi rozvinutý sociální systém (péče o rodinu, nemocné, důchodce, nezaměstnané atd.)
- jako všechny severské země má velmi rozvinutý vzdělávací systém

Finsko (hl.m.Helsinki)

Rozloha: 338 150 km²

Obyvatelstvo: 5 067 000

- republika

Přírodní podmínky:

- země se také nazývá „země tisíce jezer“ – velké množství ledovcových jezer
- k Finsku patří také velké množství ostrovů
- téměř 2/3 území pokrývají lesy (medvědi, vlci, polární lišky...)
- na severu, stejně jako ve Švédsku) žijí Laponci
- ochrana přírody je na velmi vysoké úrovni
- většina země je rovinatá
- sever – subpolární podnebí, jih – mírné podnebí

Historie:

- Finové patří mezi ugrofinské národy – jejich vzdálenými jazykovými příbuznými jsou Maďaři
- od 12. století bylo Finsko ovládáno Švédy
- na začátku 19. století bylo napadeno a obsazeno Rusy
- 1917 vypukla v Rusku socialistická revoluce – Finsko vyhlásilo nezávislost
- 2. sv. válka – Finsko bojovalo proti Rusku, ze strachu z Ruské (Stalinovi) moci se přiklonilo k nacistickému Německu
- DNES: Finsko je člen EU, v současné hospodářské krizi je jedinou zemí EU, která se nezadlužuje

Zemědělství:

- i přes nepříznivé přírodní podmínky je Finsko v produkci základních plodin soběstačné
- mnoho venkovských obyvatel pracuje v lesnictví
- rybolov (mořský i v jezerech)

Těžba:

- nemá téměř žádné nerostné bohatství

Průmysl:

- základem je zpracování dřeva – dřevo, papír
- elektronika – Nokia
- využívá se vodní energie

+

- obyvatelé, jako ve většině severských zemí, žije velmi zdravým životním stylem
- sport – hokej, klasické lyžování (stejně jako Švédsko, Norsko)
- finská sauna

Dánsko (hl.m.Kodaň)

Rozloha: 43 080 km²

Obyvatelstvo: 5 189 000

- království

Přírodní podmínky:

- země leží na Jutském poloostrově a asi 500 ostrovech
- Dánsko má mírné podnebí se silnými větry
- rovinatá nížinatá země (nejvyšší „hora“ má 173 m. n. m.)
- většinu území zabírá zemědělská půda, proto zde téměř nenajdeme původní vegetaci

Historie:

- lidé zde žili již před 100 000 lety, ale během poslední doby ledové odtud život vymizel
- první obyvatelé po době ledové byli Vikingové (osídlili celou severní Evropu), pronikli i do Anglie a Německa
- od 1397 – stálo Dánsko v čele Kalmárské unie (společně s Nory a Švédý), později došlo mezi těmito zeměmi k válkám a Dánsko přišlo o velkou část svého území
- 1920 – vzniká současné Dánsko s dnešními hranicemi
- 2. sv. válka – okupováno Německem
- DNES: Dánsko je člen EU a NATO. K Dánsku patří i Faerské ostrovy a Grónsko.

Zemědělství:

- půda se využívá velmi intenzivně – moderní zemědělské metody
- převládá živočišná výroba – produkce másla, sýrů (vyváží se do celého světa)
- rybolov
- pěstování pšenice, brambor, cukrové řepy

Těžba:

- nerostné bohatství na pevnině je velmi malé
- v Severním moři se těží ropa a zemní plyn

Průmysl:

- elektřina se vyrábí převážně v tepelných elektrárnách, doplněna velkým množstvím větrných turbín
- výroba dopravních prostředků – včetně lodí
- elektrotechnika
- LEGO

+

- velmi dobře fungující sociální systém
- výchova dětí probíhá velmi svobodně
- v hlavním městě najdeme čtvrt' Christiania, kterou obývají umělci z celého světa, většinou žijí v nelegálně obsazených opuštěných domech
- Legoland – nejnavštěvovanější turistická atrakce
- Kodaň a švédské Malmo je spojeno nejdelším mostem v Evropě (přes moře)

